

LBRIS | We know
CARLOS FUENTES books

TERRA NOSTRA

*Traducere din limba spaniolă și note
de Coman Lupu*

Bookzone
BUCUREȘTI, 2025

CUPRINS

Mulțumiri	5	VISUL CELESTINEI	123
PERSONAJELE PRINCIPALE	11	VISUL LUI SIMÓN	124
I. LUMEA VECHE	15	VISUL LUI LUDOVICO	126
CARNE, SFERE, OCHI CENUȘII DE-A		NOWHERE	129
LUNGUL SENEI	15	AICI ȘI ACUM	130
LA PICIOARELE DOMNULUI	37	RECOMPENSA	132
VICTORIA	52	ORA TĂCERII	133
CINE EȘTI?	63	DISCURS EXORTATIV	133
MONOLOGUL CĂLĂTOAREI	68	CENUȘA DIN MĂRĂCINIȘ	136
CONFLUENȚA SONORĂ	79	STĂPÂNUL DOARME	141
MUNCITORII	83	VORBEȘTE GUZMÁN	143
TOATE PĂCATELE MELE	88	VIN CĂINII	146
O PENDULĂ CE NU BATE ORA	103	JUAN AGRIPPA	148
SĂRUTUL PAJULUI	105	VIAȚĂ SCURTĂ, GLORIE ETERNĂ,	
DOMNUL ÎNCEPE SĂ-ȘI ADUCĂ AMINTE	106	LUME NECLINTITĂ	151
DOMNUL ÎȘI VIZITEAZĂ PĂMÂNTURILE	109	PRINS ÎN IUBIRE	159
MOȘTENITORUL	110	DEZASTRE ȘI MINUNI	171
ȘOIMUL ȘI PORUMBELUL	112	DOAMNA NEBUNĂ	182
CASTELANELE	113	PRIMUL TESTAMENT	187
<i>JUS PRIMAE NOCTIS</i>	114	PROSTĂNACUL ÎN PALAT	213
MICUL INCHIZITOR	114	ȘOIMI ȘI FANTOME	219
CIUMA	115	PORTRETUL PRINȚULUI	226
CELESTINA	116	CRONICARUL	231
EVADAREA	117	ULTIMUL CUPLU	247
CHIPUL LUI SIMÓN	117	ETAPELE NOPTII	249
ÎN PĂDURE	118	<i>CREPUSCULUM</i>	250
NAVA	119	<i>FAX</i>	257
CETATEA SOARELUI	119	<i>CONCUBIUM</i>	266
VISUL LUI PEDRO	120	<i>NOX INTEMPESTA</i>	270

	274	CABALA	509
	282	AE DOILEA COPIL	509
AURORA	290	ZOHARUL	510
AL DOILEA TESTAMENT	303	SOMNAMBULA	511
NU SE ÎNTÂMPLĂ NIMIC	316	SEFIRELE	512
PRIVIRI	328	CELESTINA ȘI DIAVOLUL	513
II. LUMEA NOUĂ	343	NUMĂRUL TREI	515
STEAUA DIMINEȚII	343	DUELUL	515
OROLOGIUL DE APĂ	349	DOI DISCUTĂ DESPRE TREI	517
VĂLTOAREA NOCTURNĂ	353	CAVALERUL TRISTEI FIGURI	519
DINCOLO	358	UN SOMN BOLNAV	520
ÎNTOARCEREA LA VIAȚĂ	362	BUZE RĂNITE	523
O BUCATĂ DE PĂMÂNT	365	AL TREILEA COPIL	525
TROCUL	369	SPECTRUL TIMPULUI	526
OAMENII DIN JUNGLĂ	372	MEMORIA DE PE BUZE	527
CUVINTE ÎN TEMPLU	377	SIMÓN ÎN TOLEDO	528
LEGENDA BĂTRÂNULUI	379	MIRADORUL DIN ALEXANDRIA	529
TRIBUTURILE	389	CETĂȚENII CERULUI	532
TEMPLUL ÎN FLĂCĂRI	393	PALATUL LUI DIOCLEȚIAN	534
MAMA ȘI FÂNTÂNA	399	PROFEȚIA CELUI DE-AL TREILEA TIMP	535
ZIUA APEI, NOAPTEA FANTOMEI	403	ȚIGANCA	538
ZIUA OGLINZII FUMEGÂNDE	410	TEATRUL MEMORIEI	540
NOAPTEA VULCANULUI	428	VISĂTORII ȘI ORBUL	552
ZIUA LACULUI	440	BEGHINAJUL DIN BRUGES	557
NOAPTEA OGLINDIRILOR	454	ÎNĂUNTRUL MORII	558
ZIUA FUGII	462	PEDRO PE PLAJĂ	558
NOAPTEA ÎNTOARCERII	468	SORA CATARINA	559
III. CEALALTĂ LUME	477	URIAȘII ȘI PRINȚESELE	560
IUBIRE PENTRU APĂ	477	ULTIMA THULE	561
DECRETUL	479	HERTOGENBOSCH	561
ZVONURILE	480	DULGINEEA	562
CELESTINA ȘI LUDOVICO	504	PRIMUL OM	564
PRIMUL COPIL	505	SPIRITUL LIBER	564
CARUL MORȚII	506	GALERIENII	565
GHETOUL DIN TOLEDO	507	DOAMNA FLUTURILOR	566
		ÎNFRÂNGEREA	567
		A CÂNTA DE NECAZ	568

VISUL CIRCULAR	569	REBELIUNEA	615
CAPUL DEZASTRELOR	571	MĂRTURISIRILE UNUI DUHOVNIC	638
MAMA CELESTINA	573	SUFLET DE CEARĂ	654
SĂPTĂMÂNA DOMNULUI	576	CORPUS	655
PRIMA ZI	577	MANUSCRISUL UNUI STOIC	662
A DOUA ZI	580	CENUȘA	685
A TREIA ZI	585	RESTAURAREA	698
A PATRA ZI	590	RECVIEM	719
A CINCEA ZI	595	CELE TREIZECI ȘI TREI DE TREPTE	737
A ȘASEA ZI	600	ULTIMUL ORAȘ	746
A ȘAPTEA ZI	605		

I. LUMEA VECHĂ

CARNE, SFERE, OCHI CENUȘII DE-A LUNGUL SENEI

Incredibil primul animal care a visat alt animal. Monstruos primul vertebrat care a reușit să se ridice pe două picioare și, astfel, să răspândească groaza printre fiarele obișnuite care încă se târau fericite, într-o proximitate firească, prin noroiul Creatorului. Uluitoare prima conversație telefonică, prima ardoare, prima melodie și primul șorț folosit pentru a acoperi sexul.

Pe la patru dimineața, pe paisprezece iulie, Polo Febo, adormit în mansarda lui înaltă, cu ușa și ferestrele deschise, a visat cele de mai sus. Și, cum se pregătea să-și răspundă singur, a primit în vis vizita unei figuri monahale, sumbră și fără chip, care i-a exprimat gândurile în locul său, continuând în cuvinte un vis alcătuit doar din imagini:

— Dar rațiunea, nici înceată, nici leneșă, ne spune că, de îndată ce se repetă, extraordinarul devine obișnuit, iar când încetează să se mai repete, ceea ce înainte trecea drept fapt cotidian devine miracol: târâțul pe pământ, trimiterea porumbeilor mesageri, mâncatul cărnii crude de cerb și abandonarea morților pe culmile munților, astfel încât, hrănindu-se, vulturii să curețe și să întregească ciclul natural al funcțiilor.

Când, în urmă cu treizeci și trei de zile și jumătate, apele Senei s-au pornit să clocotească, fenomenul a fost considerat o calamitate miraculoasă; o lună mai târziu, nimeni nu mai întorcea capul. Barjele negre, surprinse la început de fierberea bruscă și aruncate cu violență de pereții albiei, încetaseră să se mai împotrivescă inevitabilului. Oamenii fluviului și-au pus șepcile de lână, și-au stins trabucurile și s-au cățarat pe chei ca niște șopârle; scheletele bărcilor s-au îngrămădit sub privirea ironică a lui Henri Bearnezul și acolo au rămas, splendide ruine de cărbune, fier și țândări.

Dar garguiile de la Notre-Dame, care cunosc doar aspectul abstract și general al întâmplărilor, au cuprins cu ochii lor de piatră neagră o panoramă mult mai vastă și, în cele din urmă, douăsprezece milioane de parizieni au înțeles de ce acești demoni de altădată scot limba la orașul

lor, în cumplite grimase de batjocură. Ca și cum motivul pentru care fuseseră sculptate s-ar fi dezvăluit de-abia acum, cu o scandaloaasă actualitate. Fără îndoială, garguiele răbdătoare așteptaseră opt veacuri să-și deschidă ochii și să fredoneze cu limbile bifurcate. În depărtare, cupolele și întreaga fațadă a catedralei Sacré-Coeur s-au ivit în zori vopsite în negru. Iar aici jos, în apropiere, macheta Luvrului a devenit transparentă.

Datorită unei anchete sumare, autoritățile, dezorientate cu totul, au ajuns la concluzia că tabloul de la Sacré-Coeur este de marmură, iar invizibilitatea de la Luvru, de cristal. Aidoma catedralei, și imaginile din interior și-au schimbat culoarea, deci și rasa: cum să te închini în fața abanosului lucios al unei Fecioare congoleze, cum să te aștepți la iertare de la buzele groase ale unui Cristos negroid?

În schimb, picturile și sculpturile din muzeu au căpătat o opacitate pe care mulți au decis să o atribuie contrastului cu pereții, podelele și tavanele cristaline. Nimeni nu părea deranjat că Victoria din Samotrace levitează fără vreun sprijin vizibil; în sfârșit, își justifica astfel aripile. Îndoiala a pus iar stăpânire pe spirite când s-a observat că, tocmai în virtutea densității proaspăt dobândite — într-un cadru de o asemenea lejeritate —, masca faraonului se suprapunea, în noua perspectivă astfel eliberată, peste trăsăturile Giocondei, iar acestea, peste cele ale lui Napoleon al lui David. Ba chiar mai mult: disoluția obișnuitelor rame în transparentă și corespunzătoarea eliberare a spațiilor pur convenționale au permis să se constate că Mona Lisa, cu brațele ei încrucișate, nu era singură. Și că zâmbea.

Au trecut treizeci și trei de zile și jumătate, în care, se pare, Arcul de Triumf s-a prefăcut în nisip, iar Turnul Eiffel a devenit grădină zoologică. Vorbim despre aparențe, pentru că, odată risipită agitația de început, nimeni nu și-a dat osteneala să atingă nisipul, care, cu ochiul liber, părea în continuare piatră. Nisip sau piatră, rămânea la locul său și, de fapt, nimeni nu-i cerea altceva: nu o nouă natură, ci o formă ușor de recunoscut și o localizare reconfortantă. Câtă confuzie ar fi stârnit însă dacă Arcul, întotdeauna din piatră, ar fi apărut la colțul rue de Bellechasse cu rue de Babylone, în locul pe care îl ocupă dintotdeauna o farmacie...

Cât despre turnul domnului Eiffel, transformarea lui a fost criticată doar de sinucigașii potențiali, care astfel și-au dezvăluit intențiile nebunești și au trebuit să-și păstreze cumpătul, așteptând construirea unor clădiri echivalente.

— Nu e vorba doar de înălțime; la fel sau poate chiar mai important este prestigiul locului din care sari în moarte, i-a spus lui Polo Febo, la cafeaua Le Bouquet, un client fidel, care încă de la vârsta de paisprezece ani hotărâse să se sinucidă când va împlini patruzeci de ani.

I-a spus acest lucru într-o după-amiază oarecare, în timp ce tânărul și frumosul nostru prieten își vedea de treburile obișnuite, convins că a

LIBRIS | We know
books

face altceva ar fi ca și cum ar striga „Foc!” într-un cinematograf plin ochi, într-o seară de duminică.

Publicul găsea amuzant faptul că structura ruginită de la Expoziția Universală servea drept balansoar pentru maimuțe, rampă pentru lei, bârlig pentru urși și volieră dens populată. Aproape un secol de reproduceri, simboluri și referințe reduseseră turnul la cea mai tristă, dar îndrăgită, stare de loc comun. Acum zborul continuu, forfota porumbeilor, formațiunile de găște, bufnițele singuratice și ciorchinii de lilieci, farsori și nehotărâți în toiul atâtor metamorfoze, amuzau și erau văzuți cu plăcere.

Îngrijorarea a început când un copil a semnalat trecerea unui vultan care, desfăcându-și aripile în vârful armăturii, a trasat un cerc enorm peste Passy și a zburat apoi în linie dreaptă spre turnurile de la Saint-Sulpice, unde s-a oprit într-un colț al schelei perpetue ridicate pentru eterna restaurare a templului și, iritat și cu avariție, și-a aruncat privirea peste străzile pustii ale cartierului.

Polo Febo și-a ferit mai întâi bretonul blond de pe ochi, și-a netezit cu o mână (căci nu avea două) părul des care îi cădea pe umeri și s-a uitat pe fereștrua de la încăperea pe care o ocupa la etajul al șaptelea al unei vechi clădiri, să salute un soare estival care, ca în fiecare dimineață de vară la Paris, trebuia să apară în picioare într-o caleașcă de ceață caldă și însoțit de un alai cu minuțioase parfumuri stradale, întrucât mirosurile pe care astrul rege le răspânda în iulie nu erau aceleași cu cele pe care regina lună le concentra în decembrie. Astăzi însă... Polo s-a uitat înspre turnurile de la Saint-Sulpice, repetându-și în minte catalogul mirosurilor obișnuite. Vulturul s-a instalat pe schelă și Polo a adulmecat în zadar. Nici pâinea proaspăt scoasă din cuptor, nici florile sezoniere, nici cicoarea fiartă, nici trotuarele umede. Înainte, obișnuia să închidă ochii ca să simtă mireasma dimineților de vară și să se concentreze până percepea, de departe, mirosul bobocilor de trandafir din piața de pe quai de Corse. Astăzi însă nu se simțeau nici varza și nici sfecla din piața Saint-Germain, din apropiere, nici fumul de la țigările Gauloises sau Gitanes, nici vinul vărsat pe paie și lemne. Rue du Four refuza să respire, iar ceața nu era obișnuitul vehicul al soarelui. Vulturul imobil a dispărut printre norii de fum negru care se ridicau, ca împinși de foale, din turnurile bisericii. Și deodată enormul vid aromatic s-a umplut cu un găfâit ofensiv și gigantic, ca și cum iadul și-ar fi descărcat toată congestia din plămâni. Polo a simțit miros de carne, de păr și de unghii arse.

Pentru prima dată în cele douăzeci și două de veri ale lui, a închis fereastra și a rămas fără să știe ce să facă. De-abia în acea clipă a putut să-și dea seama că începe să tânjească după semnul suficient al libertății sale, care era acea fereastră mereu deschisă, zi și noapte, iarnă și vară, pe timp de ploaie sau cu tunete. Cu greu a reușit să identifice neobișnuita sa indecizie cu sentimentul că el și lumea din jur îmbătrânesc fără speranță.

Anevoie a izbutit să o depășească cu o întrebare rapidă: ce se întâmplă, ce anume mă obligă să închid pentru întâia oară fereastra mea liberă și deschisă, or fi arzând gunoaie, nu, mirosea a carne, or fi arzând animale? Vreo epidemie? Un sacrificiu? Imediat, Polo Febo, care dormise gol (o altă imagine bine gândită a libertății sale), a intrat în dușul portabil, a ascultat răpăitul zgomotos al apei pe tabla vopsită în alb și s-a săpunit cu grijă, până când spuma s-a acumulat în părul auriu al pubisului; și-a ridicat singurul braț și a îndreptat dușul spre față, a lăsat apa să-i curgă pe buze, a închis robinetul, s-a șters, a ieșit din micul și impecabilul confesional, care în acea dimineață l-a spălat de toate păcatele, cu excepția unuia, cel al suspiciunii nevinovate, și, fără să se mai gândească să-și pregătească micul-dejun, s-a încălțat cu niște sandale de piele, și-a pus niște Levi's din velur galben și o cămașă de culoarea căpșunii, a aruncat o privire rapidă prin camera unde fusese fericit, s-a lovit cu capul de tavanul foarte jos și a coborât în grabă, fără să ia seama la coșurile de gunoi goale și uitate pe fiecare palier al scării.

La mezanin, s-a oprit și a bătut în ușa portăresei. Nu a primit niciun răspuns și a decis să intre să ridice o scrisoare improbabilă. La fel ca toate ușile de portar, și aceasta era jumătate din lemn, jumătate din sticlă, iar Polo știa că dacă chipul absorbit al lui madam Zaharia nu apare printre perdele înseamnă că e plecată și, neavând nimic de ascuns lumii (după cum ea spunea mereu: „locuiesc într-o casă de sticlă”), nu avea nicio obiecție să vină chiriașii să-și ridice cele câteva scrisori, pe care le lăsa deoparte, lângă oglindă.

Prin urmare, s-a hotărât să pătrundă în acea hrubă a gentilețurilor pierdute, unde aburii dintr-o veșnică mâncare de varză încețoșau instantanee fotografice cu soldați morți și îngropați, mai întâi în ținuturile Verdunului, iar acum sub pelicula de abur.

Și dacă cu doar câteva minute înainte indecizia pusese stăpânire pe sufletul lui Polo Febo, când nu a regăsit mirosurile verii, ca avertisment de dezamăgire și bătrânețe, acum gestul simplu (de a intra în camera portăresei în căutarea unei corespondențe improbabile) i se părea un act de inocență primordială.

Cuprins de această senzație, a trecut pragul. Însă noutatea fizică a fost mai puternică decât noutatea lăuntrică. Pentru prima oară de când își aducea aminte, nimic nu fierbea în bucătărie, iar fotografiile soldaților morți erau oglinda limpede a unor sacrificii inutile și a unor resemnări înduioșătoare. Până și mirosul părăsise locuința lui madam Zaharia.

Dar nu și zgomotul.

În patul ei, pe saltelele înflorate ale iernilor de altădată, portăreasa, mai puțin îngândurată decât de obicei, ținea în gât un urlat împodobit cu spumă.

Vor trece mulți sori până când Polo Febo să catadicsească să analizeze impresiile stârnite în el de starea și postura — altfel spus, cauza și

efectul — lui madam Zaharia. Probabil că se poate avansa — fără permisiunea protagonistului — că termenii ecuației lui matinală s-au inversat: lumea întinerea iremediabil și acum trebuia să decidă.

Fără să stea pe gânduri, s-a dus fuga să umple o găleată cu apă, a aprins aragazul și a pus apa la fiert, în timp ce, cu un amestec de înțelepciune atavică și uimire simplă, strângea prosoape și rupea cearșafuri. Evenimentul aparte pe care îl trăia portăreasa se repetase de prea multe ori în ultimele treizeci și trei de zile și jumătate.

Polo și-a suflecat cu dinții mâneca de la singurul braț pe care îl putea folosi (cealaltă mâneacă era prinsă cu bolduri la nivelul ciotului) și a îngenuncheat între picioarele deschise și coapsele febrile ale lui madam Zaharia, gata să primească capul mic care avea să apară în curând. Apoi portăreasa a dat frâu liber urletelor cu spumă. Polo a auzit apa clocotind, a luat găleata de pe foc, a aruncat bucățile de cearșaf înăuntru și s-a întors la picioarele patului să întâmpine nu căpșorul așteptat, ci două picioare minuscule și albăstrui. Burta lui madam Zaharia gemea în contracții de ocean, iar ciotul lui Polo pulsa ca o marmură care tânjește de dor după prezența perechii.

Copilul s-a născut cu picioarele înainte și Polo, după ce l-a plesnit peste fese, a tăiat cordonul, i-a legat buricul, a aruncat placenta în găleată și a șters sângele, apoi a mai făcut câteva lucruri: s-a uitat la sexul masculin al nou-născutului, a numărat câte șase degete la fiecare picior și a privit uluit semnul din naștere de pe spate: o cruce roșie de carne, între omoplați. Nu știa dacă să pună copilul în brațele bătrânei de peste nouăzeci de ani care tocmai îl născuse sau dacă, mai degrabă, ar trebui să-l țină el însuși, să-l adoarmă cântându-i și să-l ocrotească de primejdia vreunei contaminări și de moarte prin sufocare. A ales a doua variantă: de fapt, îi era teamă ca nu cumva bătrâna madam Zaharia să-l înece sau să-l devoreze, pe el, fiul venit pe lume când nu mai era de mult așteptat.

S-a apropiat de vechea oglindă cu ramă aurită, unde portăreasa obișnuia să înfigă, între sticlă și cadru, cele câteva improbabile scrisori adresate chiriașilor.

Da, acolo era o scrisoare care îi era adresată lui. A crezut că o fi vreuna dintre multele sesizări care îi veneau când și când, mereu cu o foarte mare întârziere, întrucât prăbușirea aproape totală a serviciilor poștale devenise deja un fapt normal al epocii, în care tot ceea ce însemnase progres cu o sută de ani în urmă acum încetase să funcționeze eficient și prompt. Nici clorul nu mai purifica apa, nici corespondența nu mai ajungea la timp. Iar microbii își impuseseră domnia triumfătoare asupra vaccinurilor: oameni fără apărare, viermi imunizați.

S-a apropiat de plic și a observat că scrisoarea nu avea o ștampilă poștală cunoscută; l-a scos din ramă, ținând nou-născutul strâns la piept. Scrisoarea era sigilată doar cu un ipsos vechi și igrasios, iar plicul era

galben și de demult, la fel scrisul expeditorului: ciudat, învechit, demodat. Iar când a luat scrisoarea, câteva picături de mercur s-au rostogolit tremurând peste hârtie și au căzut pe podea. Având copilul încă strâns la piept, Polo a rupt cu dinții sigiliul de ipsos roșu și a scos un pergament subțire și mototolit, aproape ca o foaie de mătase transparentă. Și a citit următorul mesaj:

„În *Dialogus Miraculorum*¹, cronicarul Caesarius von Heisterbach avertizează că în orașul Paris, izvor al întregii înțelepciuni și sursă a scripturilor divine, demonul persuasiv a insuflat o inteligență perversă unor oameni învățați. Trebuie să fii atent. Cele două forțe se luptă între ele peste tot în lume, nu doar la Paris, deși aici lupta ție ți se pare mai ascuțită. Hazardul timpului a decis ca tu să te naști, să crești și să trăiești în acest loc. Viața ta și acest timp ar fi putut coincide în alt spațiu. Dar nu contează. Mulți se vor naște, însă numai unul va avea șase degete la fiecare picior și o cruce de carne pe spate. Pe acela trebuie să-l botezi cu următorul nume: Iohannes Agrippa. A fost așteptat îndelung, veacuri întregi, și el este descendentul regatelor originare. În plus, deși s-a întâmplat într-un alt timp, el este fiul tău. Să nu te lepezi de această datorie. Te așteptăm; te vom găsi; să nu faci nimic ca să ne cauți.”

Extraordinara misivă era semnată de *Ludovico și Celestina*.

Uimit de trecerea de la moartea pe care o miroșise în fumul de la Saint-Sulpice și pe care o ghicise în vulturii bănuitori de acolo la viața pe care o susținea cu un singur braț și pe care credea că a extras-o, dar nu și că a introdus-o, după cum se spunea, într-un mod misterios, în scrisoare, Polo nu a avut timp s-o recitească. A negat de două ori, cu o siguranță absolută: nu cunosc pe nimeni care să se numească Ludovico sau Celestina. Nu m-am culcat niciodată cu această bătrână.

A luat un pic de apă cu sânge între degete, a atins creștetul copilului, o ființă pe cât de nouă, pe atât de excepțională, și a murmurat, după cum i se cerea în scrisoare:

— *Ego baptiso te: Iohannes Agrippa*².

În timp ce îl boteza, a făcut cu ochiul înspre fotografia cu voinicul *poilu*³, mort în timpul cine știe cărui război uitat, în tranșee, din cauza vreunui tanc și a gazelor bacteriologice, voinic care a fost soțul legitim, efemer și unic al bătrânei madam Zaharia; a pus apoi copilul în brațele bătrânei cu ochii tulburi, s-a spălat pe mână și, fără să-și mai întoarcă privirea, a părăsit camera cu satisfacția datoriei împlinite.

1 *Dialogul miracolelor* (lat.). Este vorba de o colecție de legende despre minuni și apariții supranaturale din Europa medievală, culese de călugărul cistercian german Caesarius von Heisterbach în secolul al XIII-lea (n. red.).

2 În lat., „Eu te botez: Iohannes Agrippa”.

3 În fr., „păros”.

Chiar așa? A deschis poarta grea care dă în rue des Ciseaux, stradă foarte îngustă, ce se întinde de secole, imperturbabilă, de la rue du Four până la boulevard Saint-Germain, și a trebuit să lupte împotriva unei noi alarme care voia să se impună dorinței sale de a se bucura de glorioasa dimineață de iulie. Oare lumea întinerea sau îmbătrânea? Asemenea străzii înseși, mintea lui Polo era deopotrivă un colț însorit și un deșert mohorât.

Cafeneaua Le Bouquet, de obicei foarte aglomerată, își invita clienții cu ușile larg deschise și cu mesele și scaunele dispuse pe trotuar; dar pe peretele cu oglinzi din spatele teighelei se reflectau doar rândurile ordonate de sticle verzi și chihlimbarii, iar pe lunga balustradă de aramă abia se mai puteau distinge câteva urme de degete grăbite. Televizorul fusese scos din priză, iar câteva albine bâzâiau pe lângă etajerele cu țigări. Polo a întins mâna și a băut, direct din sticlă, o gură de anason. Apoi s-a uitat în spatele teighelei, unde a găsit cele două cartoane publicitare pe care scria: bar — cafeenea — tutungerie. Și-a vârât capul între cele două cartoane și și-a potrivit peste umeri bretelele care le uneau. Aranjat ca un om-sendviș, a ieșit iar pe rue du Four, fără să mai ia seama la magazinele, deschise și goale, pe lângă care trecea.

În tânărul trup al lui Polo se ascundea poate un vechi optimism. Împachetat între cartoanele cu reclame, nu-și făcea doar treaba pentru care primea un modest stipendiu. Tot repeta regula de siguranță, potrivit căreia, atunci când metroul se oprește timp de peste zece minute, iar luminile din tunelul subteran se sting, se recomandă să continui să citești ziarul, de parcă nu s-ar întâmpla nimic. Polo Struțul. De vreme ce lui nu i se întâmplă accidente precum cel al lui madam Zaharia (și cine și-ar băga singura mână în foc, date fiind vremurile pe care le traversăm?), nu avea niciun motiv să întrerupă ritmul normal al existenței sale. Nu. Ba dimpotrivă; eu cred în continuare că soarele răsare în fiecare zi și că fiecare soare nou anunță o nouă zi, o zi care ieri era viitor; continui să cred că ziua de azi promite un mâine în clipa în care se va da pagina timpului — fapt imprezibil înainte, irepetabil după aceea. Adâncit în aceste reflecții, nu și-a dat seama că este învăluit de un fum tot mai gros. Cu obișnuita-i inocență (care va fi inevitabil congelată de răutatea legii), își îndreptase pașii spre piața Saint-Sulpice și se pregătea să arate clienților obișnuiți ai cafenelelor cartoanele care în față îl acopereau până la genunchi, iar în spate, până la scobitura genunchilor. Primul lucru la care s-a gândit când s-a pomenit învăluit de fum a fost că nimeni nu va mai putea să citească literele care recomandau frecventarea preferențială a cafenelei Le Bouquet. Și-a ridicat privirea și și-a dat seama că nici măcar cele patru statui din piață nu erau vizibile; cu toate acestea, ele erau singurii martori la publicitatea purtată de Polo și aflată în sarcina lui. Băiatul și-a spus, prosteste, că fumăraia provine din gurile oratorilor sacri. Însă nici dinții lui Bossuet, nici buzele lui Fénelon, nici limba lui Massillon sau bolta palatină a lui Fléchier, aseptice cavități de piatră, nu ar putea să scoată acel miros dezgustător, același pe

care îl simțise anterior, de la fereastra mansardei. Acum mirosul era tot mai accentuat, dar nu atât de apropiere, cât de ritmul unui marș invizibil, pe care urechea lui l-a plasat mai întâi în rue Bonaparte. Însă curând a putut să distingă despre ce anume este vorba: un zvon universal, ca un cerc.

Fumul îl înconjura; dar cineva asediat de fum crede că menține un spațiu de claritate în jurul propriului corp; prins în ceață, nimeni nu se simte devorat material de ea. Eu nu sunt ceața, și-a spus Polo, ceața doar mă înconjoară, la fel cum înconjoară și statuile celor patru oratori sacri. Și-a întins singura mână în fum, dar și spre fum, însă și-a retras-o imediat, speriat, să și-o adăpostească pe după afișul care îi acoperea pieptul; în câteva secunde, mâna lui întinsă, penetrând fumăraia, atinsese carne străină, trupuri în mișcare rapidă, nudurile altora. Și-a ascuns degetele care păstrau și îi aminteau de atingerea unui ulei gros, aidoma untului. Trupuri străine, corpuri invizibile și totuși prezente, iuți, acoperite cu grăsime. Singura lui mână nu mințea. Nimeni nu l-a observat; dar lui Polo i-a fost rușine, pentru că i-a fost frică. Adevăratul motiv al acestei frici nu a fost descoperirea întâmplătoare a unui șir de trupuri rapide, ascunse de fum și îndreptându-se spre biserică, ci simpla imagine a singurei sale mâini întinse, devorată de fum. Invizibilă. Dispărută. Mutilată de aer. Nu am decât una. Doar una mai am. Și-a atins testiculele cu mâna recuperată, ca să se asigure de prevalența ființei tale fizice. Capul lui, acolo sus, departe de mână și de sex, se mișca pe o altă orbită, iar rațiunea, din nou triumfătoare, l-a avertizat că orice cauză produce efecte, efectele creează problema, iar problemele cer soluții, care, la rândul lor, se preschimbă, în virtutea succesului sau eșecului lor, în cauze ale unor noi efecte, probleme și soluții. Asta i-a spus rațiunea, dar Polo nu a înțeles ce legătură ar putea avea o asemenea logică cu senzațiile pe care tocmai le trăise. Iar el era tot acolo, oprit în mijlocul fumului, arătând niște afișe la care nu se uita nimeni.

— Insistența este neplăcută și contraproductivă, îl admonestase patronul cafenelei, când apelase la serviciile lui. Două ture în fața fiecărei cafenele concurente și la revedere, asta-i, treci repede mai departe.

Polo a rupt-o la fugă din piața Saint-Sulpice, departe de fum, de atingere și de duhoare: nu mai era niciun alt miros, pentru că cel din piața Saint-Sulpice le anulase pe toate celelalte; mirosul de grăsime, de carne, de unghii și de păr ars a fost ucigașul neuitatelor parfumuri de flori și de tutun, de paie și de trotuar umed. A luat-o la fugă.

Nimeni nu va nega că, în ciuda derapajelor sale ocazionale, eroul nostru este în esență un om vrednic. Conștiința că e așa l-a făcut să încetinească pasul de îndată ce a văzut că s-a apropiat de bulevard, unde știa — cel puțin dacă nu s-o fi schimbat totul de pe o zi pe alta — că (de treizeci și trei de zile și jumătate) îl aștepta obișnuitul spectacol.

A încercat să-și imagineze pe care dintre străzi ar putea să se apropie mai ușor de biserică, dar era la fel dacă o lua pe rue Bonaparte sau pe rue

de Rennes ori pe rue du Dragon, toate pustii; pe boulevard Saint-Germain a putut distinge o masă compactă de dosuri și capete, o mulțime aliniată pe șase rânduri, cocoțată în copaci sau stând pe trepte care fuseseră ocupate încă din noaptea precedentă, dacă nu cumva mai dinainte. A luat-o prin rue du Dragon, care era, în orice caz, cea mai îndepărtată de spectacolul în sine și, după câțiva pași, a ajuns lângă proprietarul cafenelei Le Bouquet, care se îndrepta spre boulevard împreună cu soția și un coș cu pâine, brânzeturi și anghinare.

— Ați întârziat, le-a spus Polo.

— Nu! Este a treia oară în această dimineață când ne întoarcem după mai multe provizii, a răspuns patronul, privindu-l condescendent.

— Aveți dreptul să vă strecurați până la primele rânduri; ce noroc!

Patroana a zâmbit, uitându-se la afișe și aprobând fidelitatea lui Polo față de meseria sa.

— E ceva mai mult decât drept. Obligație. Fără noi, ar muri de foame.

Lui Polo i-ar fi plăcut să-i întrebe ce s-a întâmplat. Cum de doi bieți zgârie-brânză ca voi — constat, nu mă plâng — au ajuns să dăruiască mâncare, de ce anume vă temeți, de ce faceți astfel? Discret, s-a mărginit să întrebe:

— Pot să merg cu voi?

Proprietarii cafenelei au ridicat din umeri și i-au răspuns cu un gest să-i însoțească de-a lungul vechii străzi înguste până la primul colț, unde doamna și-a pus coșul pe cap și a început să strige, cerând să se facă loc pentru merinde, loc pentru merinde, iar patronul și Polo și-au croit drum împingând în mulțimea care petrecea îmbulzindu-se între case și barierele ridicate de poliție chiar pe trotuar. O mână s-a întins ca să fure o bucată de brânză; patronul l-a plesnit pe pungaș, lovindu-l cu mâna în cap:

— E pentru penitenți, nerușinatule!

Și patroana l-a lovit în cap pe glumeț:

— Trebuie să plătești; iar dacă vrei să mănânci gratis, fă-te pelerin!

— Asta-i culmea! a spus Polo printre dinți. Am venit aici să râdem sau să plângem? Ne naștem sau murim?

Început sau sfârșit, cauză sau efect, problemă sau soluție: ce trăim? Din nou rațiunea a pus întrebările; însă memoria, mai rapidă decât rațiunea, s-a întors în timp, la un cinematograful din Cartierul Latin; Polo îi însoțea pe patronii lui încărcăți cu provizii pe rue du Dragon; Polo și-a adus aminte de un film vechi pe care îl văzuse în copilărie, îngrozit, paralizat de abundența insignifiantă a morții, un film numit *Noapte și ceață* — ceață, fumul din piața Saint-Sulpice, ceața care ieșea din turnurile străjuite de vulturi —, noapte și ceață, soluția finală, cauză, efect, problemă, soluție...

Spectacolul s-a dezlănțuit în fața ochilor lui și l-a smuls din atitudinea nostalgică, temătoare, meditativă. Circ sau tragedie, ceremonie de botez sau priveghi, evenimentul reînviase un sentiment ancestral. De-a

lungul bulevardului, capetele erau protejate de soare cu ajutorul bonetelor frigiene; cocardele tricolore și stegulețele asortate erau din abundență. Primul rând de locuri din tribune fusese rezervat câtorva bătrâne, care, firesc și în conformitate cu imaginea cunoscută, tricotau neîncetat și scoteau exclamații, pe măsură ce prin fața lor treceau contingentele de bărbați, de adolescenți și de copii purtând banderole și lumânări aprinse, în plină zi. Fiecare contingent era precedat de un călugăr în ciliciu și cu coasă pe umăr, iar toți erau desculți și oboșiți, veneau pe jos din diferite locuri pe care steagurile de culoarea carminului le anunțau cu litere de brocart: Mantes, Pontoise, Bonnemarie, Nemours, St. Saëns, Senlis, Boissy-Sans-Avoir-Peur. În grupuri de cincizeci, de o sută sau de două sute, bărbați murdari și cu barbă, adolescenți care își mișcau anevoie trupurile din cauza durerilor, copii cu mâinile negre, cu mucii și urdori; cântând cu toții aceeași cantilenă obsesivă:

*Locul este aici,
Acum este timpul,
Acum și aici,
Aici și acum.*

Fiecare contingent se alătura celorlalte în fața bisericii Saint-Germain, însoțite de urale, de toasturi și de glumele unora, de groaza sepulcrală și de fascinația altora, precum și de corurile ocazionale, împrăștiate, plutitoare, care cântau încă o dată *La Carmagnole* și *Ça Ira*. Contradictoriu și simultan, vocile cereau spânzurarea poetului Villon și execuția prin împușcare a uzurpatorului Bonaparte, propuneau marșuri împotriva Bastiliei și împotriva guvernului lui Thiers de la Versailles, recitau haotic poezii de Grégoire și Prévert, strigau împotriva ucigașilor ducelui de Guise și a exceselor reginei Margot, anunțau confuz moartea prietenului poporului în cada sa cu apă caldă și nașterea viitorului Rege Soare în patul înghețat al Anei de Austria. Acesta din urmă striga câte un pui în fiecare oală, iar celălalt, un baston de mareșal în fiecare rucsac, altcineva, că Parisul merită o mesă, iar cel de colo, îmbogățiți-vă, cel de dincolo, imaginația la putere! Iar un glas ascuțit, urlător, anonim, se ridica pe deasupra tuturor celorlalte, strigând, repetând obsesiv: ah, crimă!, câte libertăți se comit în numele tău! De la rue du Four până la carrefour de l'Odéon, mii de persoane se luptau pentru un loc preferat, cântau, râdeau, mâncau, gemeau, se extenuau, se îmbrățișau, se respingeau, glumeau între ei, plângeau și beau, timpul avansa spre Paris ca și cum ar fi atras spre un vârtej, iar pelerinii desculți se țineau de mâini să formeze un cerc dublu, ale cărui extreme atingeau, la nord, librăria Gallimard și cafeneaua Le Bonaparte, la vest, Café des deux Magots, la sud, Drugstore, magazinul de discuri Vidal și magazinul Ted Lapidus, iar la est, biserica însăși,